

Влада на Република Северна Македонија

Генерален секретаријат

ПРЕДЛОГ - СТРАТЕГИЈА
НА ВЛАДАТА ЗА СОРАБОТКА СО И РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО
со АКЦИСКИ ПЛАН 2025 - 2028

Скопје, јуни 2025 година

1. ВОВЕД

За динамично и инклузивно општество кое ќе претставува рефлексija на граѓанските потреби и интереси, неопходно е континуирано градење на капацитетите и професионално надградување на граѓанските организации. Слободата и независноста во нивното дејствување треба да бидат водечки императив, бидејќи на тој начин ќе се овозможи самите граѓански организации да го заземат вистинското место во општеството. Создавањето на окружување за вистинско партнерство на граѓанскиот сектор и јавниот сектор и бизнис-заедницата, ќе биде основа за креирање транспарентни, отчетни и долгорочно одржливи промени.

Во 2007 година беше усвоена првата Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор со Акциски план 2007-2011. Во неа, Владата ја истакна важноста на граѓанското општество, ги постави основите на нејзината соработка со граѓанските организации и се зазема систематски да ги зајакне основните услови за побрз и поефикасен развој на граѓанското општество.

Ценејќи го придонесот на граѓанското општество и неговата значајна улога во развојот на општеството, поттикнување на плурализмот, толеранцијата и развојот на демократијата, во 2012 година беше усвоена втората Стратегија за соработка на Владата со граѓанскиот сектор со Акциски план 2012-2017. Целта на овој стратешки документ беше промовирање, поддршка и унапредување на партнерските односи помеѓу Владата и граѓанското општество, преку мерки за зајакнување на заемната соработка.

Третата Стратегијата на Владата на Република Северна Македонија за соработка со и развој на граѓанскиот сектор 2018-2020 овозможи понатамошно унапредување на соработката и поттикнување на развојот на граѓанското општество, како коректив на политиките, сервис на граѓаните и канал за солидарност, партнер на државата и бизнисот и двигател на ЕУ интеграцијата.

Главна цел на четвртата Стратегија на Владата на Република Северна Македонија за соработка со и развој на граѓанското општество 2022-2024 беше обезбедување на поттикнувачка и одржлива околина во која функционира и се развива граѓанското општество што овозможува динамични, независни, активни и одржливи граѓански организации коишто придонесуваат во зајакнување на демократското управување, ги рефлектираат интересите и потребите на граѓаните и се вклучуваат во структурен дијалог за унапредување на општеството.

Визија на Стратегијата на Владата фза соработка со и развој на граѓанското општество 2025-2028 е поддршка на инклузивен, независен и професионален граѓански сектор, кој е партнер на институциите во креирањето и реализацијата на стратешките цели на државата.

Односите со граѓанските организации Владата ќе ги гради врз основа на принципите на инклузивност и партиципативно планирање, сигурност и одговорност, отчетност и транспарентност.

Создавањето поволна средина за граѓанското општество да ги спроведува своите активности и зацврстување на соработката и партнерството меѓу граѓанските организации и јавните институции се важен предуслов за одржливост на реформите за пристапување во Европската унија во приоритетни области како што се владеење на правото, борба против корупцијата, основните права и доброто управување. Во тој контекст, Европската комисија континуирано ги истакнува придобивките од квалитетните структури за дијалог на политиките меѓу Владата на Република Северна Македонија и граѓанското општество, како суштинска компонента на политичките критериуми за членство.

Поволната средина за граѓанското општество е дел од политичките критериуми за пристапување во Европската унија. Од 2014 година, во Годишните извештаи на Европската Комисија граѓанското општество се третира како под-поглавје на „Демократија“, а од 2008 година воспоставена е единствена сеопфатна финансиска рамка за поддршка на граѓанското општество во регионот (Civil Society Facility).

Стратегијата за Западен Балкан повикува на структуриран дијалог со граѓанското општество и ја нагласува потребата за овозможувачка околина за граѓанските организации. Покрај тоа, во внатрешната ЕУ Агенда за подобра регулатива Европската комисија се обврзува да ги слуша повнимателно граѓаните и засегнатите страни и да се осигура дека засегнатите од политиките имаат можност да придонесат за нивно подобрување. Агендата за одржлив развој 2030 година и новиот ЕУ консензус за развој ја повторуваат оваа заложба, повикувајќи на посилни и поинклузивни партнерства помеѓу повеќе-засегнати страни. Дополнително, со цел да им се даде на граѓаните, граѓанското општество и институциите повеќе влијание во креирањето на политиките на Европската унија, на 9 мај 2021 година започна реализацијата на т.н Конференција за иднината на Европа (CoFoE), како иницијатива која што овозможува дебатирање и давање на препораки во најзначајните области поврзани со реформите на ЕУ, климатските промени и животната средина, дигитална трансформација, владеење на правото и зајакнување на демократските процеси. Конференцијата за иднината на Европа дава можност за учество и на граѓаните од Западен Балкан, претставени токму преку граѓанските организации.

Во Извештајот на Европската Комисија за Северна Македонија за 2024 година се нотира дека „Граѓанските организации (ГО) во Северна Македонија работат севкупно во поволно окружување. Сепак, Владата треба да ги зголеми своите напори за вклучување на граѓанското општество во приоритетните области и во консултативните активности. Сè уште постои потреба за изменување и за спроведување на постојните законски и финансиски рамки, особено за да се обезбедат конзистентни механизми за обезбедување транспарентно јавно финансирање на ГО. Потребни се итни напори за продолжување на активностите на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество“.

Во Извештајот од скринингот за Кластер 1 Фундаментални вредности, објавен на 24.7.2023 година, наведено е дека „Во однос на улогата на граѓанското општество, правната, регулаторната и институционалната рамка за граѓанското општество е генерално воспоставена. Процесот на регистрација на здруженија треба да се усогласи со пресудите на ЕСПЧ. Потребни се голем број други подобрувања, вклучително и за финансиската поддршка на ГО. ГО работат во широко поволна средина, но потребни се дополнителни напори за да се подобри транспарентноста во креирањето политики и нивното вклучување во процесот на консултации.“.

Во Извештајот на Европската комисија за Владеење на правото, објавен на 24.07.2024 година, во кој за прв пат беа вклучени и земјите од проширувањето (МК, АЛБ, ЦГ и СР), се нотираат состојбите и предизвиците за одржливо вклучување на граѓанското општество во креирањето на политиките.

Поддршка на граѓанскиот сектор е еден од приоритетите на Владата во областа Права и слободи, согласно Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028. Владата се обврза да обезбеди буџетски средства за поддршка на граѓанските организации со цел квалитетен развој на граѓанското општество. Намената на гарантниот фонд ќе биде финансиска поддршка на граѓански организации што аплицираат и се добитници на проекти од европски и други фондови, како што се ИПА фондовите, Хоризонт Европа, Клајмет Кик, ИнвестЕУ, Дигитал Европа и други, а за кои е потребен процент на учество, односно кофинансирање.

Националната развојна стратегија 2024-2044, како водечки документ со кој се дефинираат главните национални развојни цели, стратешки области и приоритети за забрзан, инклузивен, рамномерен, родово еднаков и одржлив развој на Република Северна Македонија, во стратешката област 5. Владеење на правото и добро управување, утврдува приоритет за силен граѓански сектор како основа за отчетно, транспарентно и демократско општество. Континуираното зајакнување на граѓанскиот сектор претставува основа и сигурност за долгорочен развој и креирање на политики согласно потребите на граѓаните. Согласно стратегијата, неопходно е обезбедување на континуирана и одржлива финансиска и нефинансиска поддршка на граѓанскиот сектор и негово формално и неформално вклучување во сите реформски процеси на државата на сите нивоа.

Мерките предвидени во Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество 2025-2028 се целосно ориентирани кон изнаоѓање рационални и остварливи решенија за предизвиците и насоките содржани во Извештајот на Европската Комисија за Северна Македонија за 2024 година, Насоките за поддршката на ЕУ на граѓанското општество во регионот на проширување 2021-2027 и придонесот од граѓанските организации вклучени во процесот на изработка на Стратегијата, а следејќи ги насоките од Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028 и стратешките документи: Националната развојна стратегија 2024-2044, Стратегија за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија 2023-2026, Стратегија за реформа на јавната администрација 2023-2030, Национален акциски план за Партнерство за отворена власт 2024-2026, Национална стратегија за развој на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија 2021-2027, Стратегија за промовирање и развој на волонтерството 2021-2025, Национална стратегија за млади 2023-2027, Национална стратегија за еднаквост и недискриминација 2022-2026 и други.

Процесот на изработка на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество 2025-2028 започна на 11.11.2024 година, со објавување на јавен повик на веб страницата на Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата www.nvosrabotka.gov.mk за почеток на консултативен процес преку кој сите заинтересирани граѓански организации беа поканети активно да се вклучат со свои предлози за мерки и активности што сметаат дека треба да претставуваат дел од политиките на Владата за соработка со граѓанското општество во наредниот четиригодишен период, во согласност со Националната развојна стратегија 2024-2044. Предлозите се доставуваат со пополнување на Образец за пријава на предлог-мерки и активности, кои може да се однесуваат на продолжување со спроведување на мерките и активностите содржани во Акцискиот план 2022-2024 што се уште не се реализирани, делумно се реализирани или кои треба континуирано да се спроведуваат и во периодот 2025-2028 година или да претставуваат иницијатива за воведување нови мерки и активности. До 30.11.2024 година беа доставени предлози од 9 граѓански организации, чии претставници беа поканети да бидат дел од Работната група за изработка на Стратегијата. На состаноците на работната група одржани на 14.3 и 25.4.2025 година беше утврден нацрт-текст на Предлог-Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество, со Акциски план 2025-2028, што беше разгледан на седницата на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, одржана на 8.5.2025 година. Во периодот 14.05 – 12.06.2025 година беа спроведени консултации преку Единствениот национален електронски регистар на прописи ЕНЕР, а Генералниот секретаријат на Владата во соработка со Граѓанскиот ресурсен центар организираше две јавни расправи со граѓанските организации (23.5 и 13.6.2025 година).

2. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА: ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

2.1. Карактеристики на граѓанското општество

Поимите „граѓанска организација“, „граѓанско општество“ и „граѓански сектор“, во смисла на оваа стратегија, ги опфаќаат здруженијата, фондациите, сојузите, организационите облици на странски организации и другите форми на здружување, регистрирани согласно со одредбите на Законот за здруженија и фондации и не се однесуваат на политичките партии, црквите, верските заедници и религиозните групи, синдикатите, коморите и други видови на здружување уредени со посебни закони. Граѓанските организации се непрофитни, непартиски и се основаат за остварување и

заштита на права, интереси и уверувања во согласност со Уставот на Република Северна Македонија и со закон.

Изразите кои во оваа стратегија се користат за физички лица во машки род имаат исто значење со изразите во женски род.

Според отворените податоци на Централниот регистар на Република Северна Македонија, во Листата на граѓански организации¹ на крајот на 2024 година се евидентирани вкупно 15.939 здруженија и фондации. Според Статистичкиот билтен² во групата на организационен облик 10.0 Општествени организации, фондации и здружение на граѓани вкупниот број на организации кои поднеле годишни сметки или известување за немање на деловна активност, односно остварен приход помал од 2.500 евра во денарска противвредност, согласно Законот за сметководство на непрофитните организации за 2024 година (активни организации) е 12.813³, од кои 12.619 здруженија (353 социјално хуманитарни здруженија, 3.113 спортски здруженија, 438 културни здруженија, 376 професионални (струкови) здруженија, 147 еколошки здруженија и 8.192 останати организации) и 194 фондација. Вкупниот број на вработени во граѓанските организации во 2024 година е 2.583. Во текот на 2024 година Централниот регистар извршил упис на основање на 675 организации и упис на бришење на 84 организации од Регистарот.

Графикон 1: Структура на граѓанското општество во 2024 година според група на организационен облик 10.0

Во однос на регионалната застапеност на граѓанските организации во државата, во 2024 година од вкупно 12.813 активни организации, 4739 (36.98%) организации имаат седиште во Скопскиот плански регион, 1764 организации (13.77%) во Пелагонискиот, 1289 организации (10.06%) во Југозападниот, 1204 организации (9.4%) во Полошкиот, 1143 организации (8.92%) во Југоисточниот, 1021 организации (7.97%) во Вардарскиот, 884 организации (6.9%) во Источниот и 769 организации (6%) во Североисточниот плански регион.

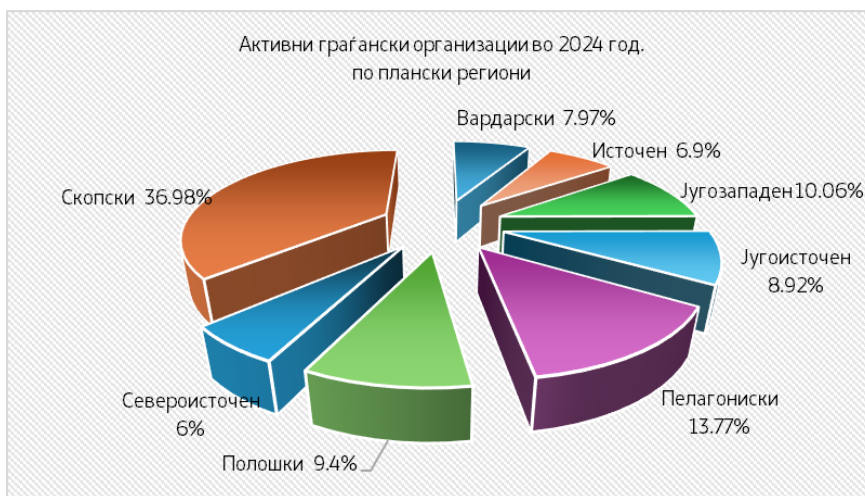
¹ Централен регистар на Република Северна Македонија, Отворени податоци – Граѓански организации <https://www.crm.com.mk/mk/otvoreni-podatotsi/gragjanski-organizatsii> проверено на 3.4.2025 год.

² Централен регистар на Република Северна Македонија, Отворени податоци - Статистички билтен <https://www.crm.com.mk/mk/otvoreni-podatotsi/statistichki-bilten?t=1&v=0&y=2023&ortg=14> проверено на 3.4.2025 год.

³ 3.421 организации поднеле годишни сметки за 2024 година, а 9392 известувања за деловна неактивност, односно дека во 2024 година оствариле вкупен приход под 2.500 евра во денарска противвредност <https://www.crm.com.mk/mk/otvoreni-podatotsi/statistichki-bilten?t=1&v=0&y=2023&ortg=14> проверено на 3.4.2025 година)

Графикон 2: Регионална застапеност на граѓанските организации во Република Северна Македонија во 2024 година

Вкупните приходи на граѓанските организации во 2024 година, согласно податоците од статистичкиот билтен на Централниот регистар се 14.787.926.514 денари. Најголем дел од приходите, 11.575.602.756 денари (78.28%) оствариле граѓанските организации со седиште во Скопскиот плански регион, 852.979.667 денари (5.77%) во Пелагонискиот, 491.696.724 денари (3.32%) во Источниот, 428.091.920 денари (2.9%) во Полошкиот, 393.325.972 денари (2.66%) во Југоисточниот, 394.759.129 денари (2.67%) во Југозападниот, 349.687.854 денари (2.36%) во Вардарскиот и 301.782.492 денари (2.04%) со седиште во Североисточниот плански регион.

Графикон 3: Вкупни приходи на граѓанските организации во 2024 година, по плански региони

Централниот регистар на Република Северна Македонија, преку интернет порталот www.crm.com.mk, овозможува пристап до информации и сервисно ориентиран каталог со услуги преку кој крајните корисници можат лесно да пристапат до услуги. Во менито „Отворени податоци“ - „Граѓански организации“ (<https://www.crm.com.mk/mk/otvoreni-podatotsi/gragjanski-organizatsii>) достапна е Листа на граѓански организации, со проширен обем на податоци кои се слободно и отворено достапни, при што покрај основните податоци за граѓанските организации (ЕМБС, ЕДБ, назив, правна форма - организационен облик), вклучени се и останати податоци, како што се: адреса

и општина на седиштето на субјектот, адреса на електронска пошта, датум на основање, големина, правен статус (активен/неактивен/ во постапка на утврдување на статус/избришан), претежна дејност (шифра и опис) и дополнителни информации (во стечај/во ликвидација). Централниот регистар преку сопствениот Дистрибутивен систем на државните институции и општините им овозможува достапност на динамички извештаи со прилагодливи податоци.

2.2. Правна рамка за дејствување на граѓанските организации

Република Северна Македонија има ратификувано голем број меѓународни правни инструменти од значење за граѓанското општество, вклучувајќи го и Меѓународниот пакт за граѓански и политички права со придружните протоколи, Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи на Советот на Европа со придружните протоколи, Европската повелба за локална самоуправа од 1985 година и Дополнителниот протокол на Европската повелба за локална самоуправа за правото на учество во работите на локалните власти. Најважни меѓународни стандарди за граѓанските организации во земјите-членки на Советот на Европа се Препораката на Комитетот на министри на Советот на Европа до земјите-членки за правниот статус на невладините организации во Европа од 2007 година и Заедничките насоки на Венецијанската комисија и ОБСЕ/ОДИХР за слободата на здружување. Според Кодексот на добра практика за учество на граѓаните во процесот на донесување одлуки на Советот на Европа (2009), кој дополнително ја елаборираше Препораката на Советот на Европа, партнерството меѓу владата и граѓанските организации треба да се заснова врз следните начела: учество, доверба, одговорност, транспарентност и независност. Дополнително, Кодексот ги елаборира нивоата на учество во креирањето на политики: информирање, консултации, активно учество/дијалог и партнерство.

Европска унија е дефинирана со Договорот од Лисабон (во сила од декември 2009 година) како меѓународна организација која функционира на комплементарни принципи на претставничка и партиципативна демократија. Членот 11 од Лисабонскиот договор предвидува дека властите на ЕУ одржуваат отворен, транспарентен и редовен дијалог со репрезентативните здруженија и граѓанското општество.

Основните гаранции за делување на граѓанските организации во Република Северна Македонија се утврдени со Уставот и со Законот за здруженија и фондации.

Согласно член 20 од Уставот на Република Северна Македонија, на граѓаните им се гарантира слобода на здружување заради остварување и заштита на нивните економски, социјални, културни и други права и уверувања, а граѓаните можат слободно да основаат здруженија на граѓани, да пристапуваат кон нив и од нив да истапуваат.

Со донесувањето на Законот за здруженија и фондации во 2010 година правната рамка се хармонизираше со европските стандарди и беа поставени основите за развој на мерки кои ќе ја помогнат одржливоста на граѓанското општество. Со Законот се уредуваат начинот, условите и постапката за основање, регистрација и престанок на здруженијата, фондациите, сојузите, организационите облици на странските организации во Република Северна Македонија, имотот со кој располагаат, надзорот, статусните промени и статусот на организациите од јавен интерес. Клучните новини во законот се однесуваат на можноста за формирање на здруженија и фондации од страна на правни лица, овозможување на вршење на стопански активности и воведување на статус на организации од јавен интерес.

Во ноември 2022 година, на предлог на група пратеници, Законот за здруженија и фондации беше изменет, со цел да се спречи повторување на ситуации на регистрација на здруженија чии називи, програми, цели, дејности и дејствувања се насочени кон поттикнување и разгорување национална, расна, верска омраза или друга нетрпеливост и нетолеранција и да се обезбеди правна заштита на уставниот поредок.

Според Извештајот на Европската Комисија за Северна Македонија за 2024 година „Граѓанските организации (ГО) во Северна Македонија работат севкупно во поволно опкружување“.

Според Извештајот од скринингот за Кластер 1 Фундаментални вредности, објавен на 24.7.2023 година „Граѓанското општество во земјата активно ја игра својата улога со следење на владините политики и обезбедување важни информации и за граѓаните и за државните институции. Граѓанските организации се присутни во многу сектори и се особено активни во промовирањето на човековите права и основните слободи со тоа што се цврсти во нивните улоги како чувари и преку нивното вклучување во креирањето политики. Додека правната, регулаторната и институционалната рамка за граѓанското општество е генерално воспоставена, потребни се голем број подобрувања, вклучително и од гледна точка на финансиската поддршка на ГО за да се обезбеди нивната одржливост. Имплементацијата на законските одредби на доследен начин е исто така потребна за да се обезбеди правна сигурност и предвидливост за засегнатите страни.“

Во Извештајот за проценка за 2023, Анекс 5 Анализа на Северна Македонија - Насоки на Генералниот директорат за со-соседство и преговори за проширување за ЕУ поддршка на граѓанското општество во регионот за проширување 2021-2027 содржана е констатацијата дека „Иако слободата на изразување и слободата на медиумите во земјата се во согласност со меѓународните стандарди, во пракса ситуацијата се уште е променлива и неизвесна. Додека медиумите и граѓанското општество учествуваат во енергичен јавен дискурс, новинарите и активистите сè уште се соочуваат со притисок и заплашување.“

За унапредување на законската регулатива во областа на слобода на изразување, во ноември 2022 година донесен е нов Закон за граѓанска одговорност за клевета и навреда, усогласен со Директивата 2010/13/EU за аудио-визуелни и медиумски услуги. Новиот Закон значително ги намали надоместоците за штета за сторена клевета и навреда од страна на новинарите. Тој го намали ефектот на SLAPP⁴ преку охрабрување на истражувачко известување и намалување на глобите. Покрај ова, со законот се воведува и правото на барање за јавно извинување или јавно повлекување на изјавата, како ефикасен и ефективен механизам за намалување на штетата и последиците за лицето кое било навредено/клеветено. Но, освен новиот закон кој сега е во сила, во пракса ситуацијата останува предизвик“.

Министерството за правда во март 2022 година започна транспарентен и партиципативен процес на подготовка на измени на Законот за здруженија и фондации, преку јавен повик за доставување на предлози за измена на законот, учество на претставници на граѓански организации во состав на меѓуресорската работната група и одржани четири тркалезни маси на теми: Правно препознавање на други форми на здружување, Овозможувачка околина за граѓанските организации, Организации и активности од јавен интерес и Заштитата на непрофитниот карактер. Динамиката на состаноците на работната група се намали по донесување на измените на законот во ноември 2022 година и негативното мислење на Министерството за финансии за дополнувањето на овој закон се одредби на две посебни глави: Државна поддршка на организациите и Фонд за поддршка и развој на граѓанското општество, предложени од Работната група за реформа на системот на државно финансирање на граѓанските организации, формирана на иницијатива на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество.

Со Законот за спречување и заштита од дискриминација од октомври 2020 година, се уредуваат превенцијата и забраната од дискриминација, облиците и видовите на дискриминација и постапките за заштита од дискриминација. Меѓу областите во кои се применува овој закон е и членување и дејствување во здруженија, фондации или други организации засновани на членство, а граѓанските организации се изедначени со другите правни лица за преземање на мерки или дејства за промоција и унапредување на еднаквоста и превенција од дискриминација.

Според Извештајот за оцена на правната рамка што ги засега граѓанските организации во Република Северна Македонија - Преглед на клучните измени во законодавството од суштинско

⁴ Стратешки тужби против јавно учество

значење за подобрување на поволната средина за граѓанското општество, Уставот на Република Северна Македонија обезбедува правна основа за поволна законска рамка за граѓанските организации во согласност со меѓународните стандарди за слободи на: собирање, здружување и изразување. Тековната законска и регулаторна рамка опфаќа низа фундаментални прашања, вклучувајќи ги и формите и животниот циклус на граѓанските организации, фискалниот третман на граѓанските организации, односите помеѓу државата и граѓанското општество, како и улогата на граѓанските организации како даватели на услуги.

Од усвојувањето на Стратегијата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор беа завршени неколку позитивни реформи насочени кон подобрување на законодавната и регулаторната рамка, особено во врска со даночниот статус на граѓанските организации. Јасната дистинкција на видовите приходи што може да подлежат на данок на добивка, како и ослободувањето од персоналниот данок на доход на одредени трошоци поврзани со активности на граѓански организации (пр. сместување, патни трошоци, освежување и сл.) ја подобри правната сигурност и предвидливоста на законските обврски кон граѓанските организации.

Сепак, и покрај забележаните позитивни трендови, одредени прашања во врска со законодавната и регулаторната рамка за граѓанските организации остануваат отворени и нерешени (на пр. статус на организации од јавен интерес, државно финансирање, даночни поттикнувања, структурен дијалог). Некои од клучните законодавни иницијативи планирани во Стратегијата што беа насочени кон овие прашања не беа завршени. Голем дел од овие проблеми и празнини не се нови и граѓанското општество подолг временски период укажува на потребата за подобрување на законодавната рамка за граѓанските организации, особено во следните области:

За статусот и регистрацијата на граѓанските организации

- Почетен чекор во реформскиот процес треба да биде измена на Законот за здруженија и фондации, а како клучни области од овој закон за кои е потребна детална ревизија се: одредбите за непартиска активност, одредбите за организациите од јавен интерес, за државно финансирање на граѓанските организации кои треба да содржат јасни и објективни критериуми, судир на интереси, мониторинг и евалуација на процесот на аплицирање, прецизно дефинирање на критериумите под кои граѓанските организации можат да спроведат економска активност (со заштита и доследно применување на принципот на непрофитност), како и одредби за државните органи за обезбедување на поволно опкружување за поддршка на граѓанските организации и координирање на политиките за развој на граѓанското општество.
- Деловите од Националната класификација на дејности што се релевантни за активностите на граѓанските организации треба да се ревидираат и прегледаат дали одговараат на потребите на граѓанските организации и дали имаат негативно влијание врз нивната работа.
- Потребна е ревизија на правната рамка за донации и спонзорства во јавните дејности согласно препораките на граѓанското општество.

За државното финансирање

- Врз основа на измените и дополнувањата на Законот за здруженија и фондации треба да се предвиди донесување на сеопфатен подзаконски акт со кој детално ќе се разработат критериумите за избор на финансирање, механизмите за спречување на судир на интереси, алатките за следење и евалуација, обврски за известување, избор или назначување членови во комисији за евалуација, како и за процесот на аплицирање.
- Да се прошири опфатот на граѓански организации што можат да се финансираат од приходи остварени во согласност со Законот за игрите на среќа и за забавните игри.

За учество во процесите на креирање политики

- Законот за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните треба да ги охрабрува, а не да ги обесхрабрува локалните референдуми и граѓанските иницијативи.

Потребна е ревизија на потребниот праг на минимум потписи за поддршка на иницијативата за референдумот и времето потребно за собирање на потписите.

За законодавството поврзано со граѓанските организации како актери во социо-економскиот развој

- Социјалното претприемништво е клучна област каде граѓанските организации можат да учествуваат во социо-економскиот развој. Значаен поттик во оваа област е усвојувањето на Националната стратегија за развој на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија (2021-2027). Стратегијата и Акцискиот план предвидуваат проценка на потребата од законско регулирање на социјалното претприемништво.

2.3. Институционална структура за соработка со граѓанските организации

Во април 2018 година Владата на Република Северна Македонија формираше Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, како советодавно тело на Владата на Република Северна Македонија за унапредување на соработката, дијалогот и поттикнување на развојот на граѓанскиот општество. Со измените на Одлуката за формирање на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество од декември 2024 година, Советот е составен од 27 членови и заменици членови назначени од Владата на Република Северна Македонија, од кои 13 членови и заменици членови од редот на вработените во органите на државната управа и 14 членови и заменици членови на предлог на организациите регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации, избрани по пат на јавен повик за областите: развој на граѓанското општество; владеење на правото и борба против корупцијата; демократија, промоција и заштита на човековите права и добро владеење; ЕУ интеграции и политики; економски и одржлив развој; образование и младинско учество; социјална заштита и заштита на деца; заштита на маргинализираните лица; родова еднаквост; заштита на здравјето; земјоделство, рурален и рамномерен регионален развој; култура; медиуми и информатичко општество и заштита на животната средина. Мандатот на претседателот и членовите на Советот е три години, со право на уште еден избор.

Во периодот 2018-2022 година, Советот иницираше процеси и влијаеше на креирањето политики на Владата за создавање овозможувачка околина и развој на граѓанското општество. Советот придонесе кон унапредување на транспарентноста на распределбата на средства од државниот буџет за финансирање на програмски активности на граѓански организации преку: учество во планирањето на областите и приоритетите за финансиска поддршка; учество во Комисијата за распределба на финансиски средства наменети за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од Буџетот на Република Северна Македонија за 2019, 2020 и 2021 година; разгледување на годишните извештаи за реализација на програмите и финансираните проекти на граѓанските организации и подготвената Анализа на финансиската поддршка на организациите од Буџетот со компаративна анализа на моделите за државно финансирање од други земји и Предлог-модел на Фонд за институционална поддршка на граѓанските организации и ко-финансирање на ЕУ-проектите во Република Северна Македонија. Со цел зголемено учество на граѓанското општество во креирањето на јавните политики, Советот номинираше 64 претставници на граѓански организации во 20 советодавни и работни тела на Владата и органите на државна управа и подготви Предлог-модел за вклучување на организациите во пристапните преговори за членство во ЕУ. Поради одлуката на Владата да го запре процесот на донесување на Предлог-програмата за финансирање на програмски активности на здруженијата и фондациите за 2022 година, предложена од Генералниот секретаријат и поддржана од Советот и пренасочување на средствата за оваа намена во буџетот на Министерството за политички систем и односи меѓу заедниците, членовите на Советот од редот на граѓанските организации одлучија да ја бојкотираат работата на ова советодавно тело, за што ја информираа јавноста преку прес-конференција на 24.3.2022 година и доставија неколку барања за средба до претседателот на Владата. Бојкотот на работата на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанските организации продолжи во 2023 и 2024 година.

Според анкетата за мерење на вредноста на индикаторите од Акцискиот план на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество 2022-2024, во 2024 година, од 203 граѓански организации кои го одговориле прашалникот, 56,16% го препознаваат Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество како релевантно тело за соработка и влијание во креирање на политики за развој на граѓанското општество, а 36,45% сметаат дека Советот донесува одлуки и креира политики базирани на консултации со граѓанското општество.

Во Извештајот на Европската Комисија за Северна Македонија за 2024 година се забележува дека „Потребни се итни напори за продолжување на активностите на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество“.

Во насока на обезбедување континуитет во работата на независен, репрезентативен, оперативен и ефективен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, потребни се дополнителни напори кои ќе овозможат посеопфатен пристап во формирањето на ставовите на Советот преку воспоставување ефикасни методи за консултирање и информирање на граѓанските организации за работата на Совет, така што Советот да стане ефективен механизам за оформување на политиките за граѓанското општество.

Во рамките на политиката на Владата на Република Северна Македонија за континуирана и ефективна соработка со граѓанското општество, во декември 2004 година во Генералниот секретаријат – Сектор за анализа на политиките и координацијата формирано е Одделение за соработка со невладините организации, кое го следи и координира спроведувањето на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество, врши административно-стручна поддршка на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Комисијата за организации со статус од јавен интерес, а во периодот 2008-2021 и на Комисијата за распределба на финансиски средства наменети за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од Буџетот на Република Северна Македонија. Воспоставена е Мрежа на државни службеници за соработка со граѓанското општество. Одделението за соработка со невладини организации на Генералниот секретаријат на Владата периодично организира состаноци со членовите на мрежата од министерствата и врши редовна комуникација и заемно информирање во насока на координирано спроведување на Стратегијата.

2.4. Учество на граѓанските организации во процесите на креирање и следење на јавните политики

Силно граѓанско општество значи и демократски развиена држава која политиките ги креира инклузивно. За да се осигура суштински придонес на граѓанските организации во процесот на донесување одлуки без дискриминација, потребна е овозможувачка околина, што вклучува владеење на правото, почитување на основните демократски принципи, политичка волја, поволна легислатива, јасни процедури, долгорочна поддршка и ресурси за одржливо граѓанско општество и заеднички простори за дијалог и соработка. Овие услови овозможуваат конструктивен однос помеѓу граѓанските организации и јавните власти, изграден врз основа на реципрочна доверба и меѓусебно разбирање за партиципативна демократија.

Кодексот на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики утврдува дека соработката на Владата на Република Северна Македонија и органите на државната управа со граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики може да се остварува во облик на: информирање, консултации, дијалог и партнерство, во сите фази од процесот на креирање на политики: во процесите на утврдување приоритети во креирањето политики при изработката на годишната Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија, при изготвување на закони и подзаконски акти, документи за политики и стратегии и акциски планови, во процесите на спроведување, следење или изменување на законодавството.

Зголемено е учеството на граѓанските организации на повикот на Генералниот секретаријат за придонес во подготвувањето на годишната Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија. На повикот објавен во август 2024 година за придонес во подготвувањето на Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за 2025 година доставени се 35 иницијативи од 19 граѓански организации, што е двојно повеќе споредено со 2022 година (доставени 17 иницијативи од 12 граѓански организации). Иницијативите заедно со одговорите од министерствата се објавени на веб страницата www.nvosorabotka.gov.mk.

Сепак, Кодексот како акт не е правно-обврзувачки, ниту пак дава насоки за постапување доколку не се почитува од страна на институциите. Во пракса се забележува се често формирање на работни групи за подготовка на закони и стратегии, во кои учествуваат и претставници на граѓански организации, но недостасуваат насоки за начинот на кој институциите треба да ги бираат претставниците кои членуваат во работните групи, организацијата и начинот на работа на овие работни групи, интерната комуникација, начинот на одлучување и сл. Согласно одговорите на Прашалникот за механизмите на консултација со граѓанските организации при подготовка на предлог-законите и други акти во 2024 година, дистрибуиран за потребите на подготовка на Извештајот за процесот на консултации при подготовка на предлози на закони, користење на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации во 2024 година, министерствата формирале работни групи за подготовка на една третина од предлозите на закони кои подлежат на проценка на влијанието на регулативата, а во најголем дел од работните групи (79,3%) вклучиле претставници на граѓанските организации.

Консултациите со засегнатите страни се неопходен и составен дел од процесот на проценка на влијанието на регулативата. Имплементацијата на стандардите за учество на јавноста во креирањето политики напредуваше во пракса, со вклучување на граѓанските организации во почетните фази од креирањето на законите и политиките на различни начини, особено со учество во работните групи, како и со почитување на роковите за електронска консултација преку Единствениот национален електронски регистар на прописи (ЕНЕР), www.ener.gov.mk. Согласно Годишниот извештај за спроведување на процесот на проценка на влијанието на регулативата – ПВР (јануари – декември 2024 година), од 89 предлози на закони кои подлежат на ПВР, 55 предлози на закони (61,8%) биле доставени до Владата со Извештај за ПВР, 30 предлози на закони (33,7%) биле објавени на ЕНЕР и 17 нацрт Извештаи за ПВР (19%) биле доставени до министерството надлежно за јавната администрација, за обезбедување на мислење. Процентот на предлози на закони за кои јавноста била консултирана преку Единствениот национален електронски регистар на прописи - ЕНЕР во 2024 година е помал за 17,7% во однос на 2023 година (51,4%) и значително помал од 2018 година, кога ресорните министерства на ЕНЕР објавиле 86% од предлозите на закони што подлежат на ПВР.

Според одговорите на Прашалникот за механизмите на консултации со граѓанските организации при подготовка на предлози за закони и други акти во 2024 година, доставен до министерствата од Генералниот секретаријат на Владата при подготовка на Извештајот за процесот на консултации при подготовката на предлози на закони, користењето на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации во 2024 година, за 23,5% од предлозите за закони министерствата сметаат дека придонесот на граѓанските организации бил суштински, а за 29,5% задоволителен.

Вклученоста на граѓанските организации и институциите е основен предуслов за успехот на иницијативата Партнерство за отворена власт (ПОВ). Граѓанското учество е клучно за отворена власт и суштински елемент на националниот циклус на креирање на акциските планови. Оттука, процесот на ПОВ и во шестиот циклус (2024-2026) беше поддржан од Советот за ПОВ и Работната група за ПОВ кои овозможиле на структуриран начин да се максимизира учеството и придонесот како на претставниците од јавниот така и на невладиниот сектор, и тоа преку воспоставената Мрежа на граѓански организации за ПОВ во која се вклучени повеќе од 70 граѓански организации.

Во Република Северна Македонија формирани се 12 секторски работни групи со надлежности во различни области, со цел да се воспостави секторски приод на Инструментот за претпристапна помош, како централен финансиски инструмент на Европската Унија во државата. Секторските работни групи претставуваат механизам за консултација и соработка меѓу институциите на извршната власт (министерствата), граѓанските организации, донаторската заедница и другите заинтересирани страни и форум за структурен дијалог во процесот на пристапување на Република Северна Македонија кон Европската Унија.

Европската Комисија во Извештајот за Северна Македонија за 2024 година констатира дека „Граѓанските организации (ГО) продолжуваат да работат во поволно опкружување и имаат можност да се информираат за и да учествуваат во Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Националниот совет за евроинтеграции и Советот за отворено владино партнерство. Постои итна потреба да се развие доследен пристап за вклучување на граѓанските организации во креирањето политики на национално и локално ниво, и повторно да се изгради довербата и соработката меѓу засегнатите страни и повторно да се активира овој важен канал“.

Во Извештајот од скринингот за Кластер 1 Фундаментални вредности, објавен на 24.7.2023 година, наведено е дека „Граѓанското општество продолжува да биде препознаено од државните институции како клучна компонента на демократскиот систем. Опкружувањето во кое функционираат граѓанските организации е генерално поволно и дополнително е овозможено со усвојувањето на стратегијата за соработка и развој на граѓанското општество 2022-2024 година. Ова, исто така, им овозможува на граѓанските организации да играат важна улога во процесите на донесување одлуки и во следењето на активностите на државата. Сепак, загрижувачко е намалувањето на уделот на нацрт-законите кои се консултираат преку алатката ЕНЕР. Од суштинско значење е транспарентноста да биде водечки принцип во креирањето политики и процесите на консултации да бидат целосно инклузивни. Властите треба активно да ги вклучат и значајно да ги консултираат граѓанските организации во законодавните и иницијативите за политики, вклучително и преку ефективни институционални механизми за дијалог.“.

Водечка цел на Владата е да ја врати довербата на граѓаните во институциите, да ја елиминираме корупцијата и да обезбеди владеење на право. Во соработка со Меѓународниот републикански институт (ИРИ), Владата започна со одржување на средби со граѓанските организации „Дијалог меѓу Владата и граѓанскиот сектор“. Првата средба се одржана на 25.9.2024 година на тема „Владеење на право, добро владеење и борба против корупција“, а тема на втората средба одржана на 25.10.2024 година беше „Образование и младинско учество“. Преку средбите се отвори директен дијалог и комуникација на Претседателот на Владата и министрите со граѓанските организации, кои имаат стручност и работат на предлог решенија и механизми за чија имплементација е потребна поддршка или соработка со Владата и ресорните министерства. Доставени се 21 иницијативи од граѓанските организации, кои заедно со одговорите од ресорните министерства, се објавени на веб страницата www.nvosorabotka.gov.mk.

2.5. Финансиска одржливост на граѓанските организации

Во четирите последователни стратешки документи на полето на соработката и развојот на граѓанскиот сектор во Република Северна Македонија, доуредувањето и подобрувањето на државното финансирање на граѓанските организации е предвидено како една од приоритетните мерки. Сепак, сè уште отсуствува реформа на системот на државно финансирање на граѓанските организации, особено во насока на развивање на моделот и рамката што би биле засновани на дефинирање на јавниот интерес и потребите на граѓанските организации врз база на јасната визија за придонесот на граѓанските организации во општеството, односно нивниот придонес во социо-економскиот развој на државата.

Според Анализата на финансиска поддршка на здруженија и фондации од Буџетот на Република Северна Македонија (од 2017 година до прва половина на 2019 година) со Компаративна

анализа на моделите за државно финансирање од другите земји и Предлог-модел на Фонд за институционална поддршка на граѓанските организации и ко-финансирање на ЕУ- проектите во Република Северна Македонија, што на предлог на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Владата на Република Северна Македонија ја разгледа на седницата одржана на 24.11.2020 година, сегашниот систем на државно финансирање на граѓанските организации во Република Северна Македонија во голема мера се заснова на правна регулатива и практика што е создадена пред неколку децении, не ги одразува тековните потреби на граѓанското општество и не ги следи позитивните практики и трендови во Европската унија и во развиените земји. Ваквиот нереструктуриран систем на државно финансирање, меѓу другото, ги креира следниве ризици за потенцијална корупција во секторот: (а) парцијалната регулатива која го утврдува моделот на финансирање на граѓанските организации од страна на државата создава простор за злоупотреба; (б) постоење на невоедначени практики на доделување средства за граѓанските организации од страна на државните институции, со различен степен на транспарентност (пример отворени/затворени постапки); (в) практики на исплаќање на средствата од буџетот од конта различни од конто 463-трансфери до невладини организации, на пример 464, 472, 425 итн., со што се отежнува увидот и надзорот во целокупното државно финансирање на граѓанските организации; (г) систем на одлучување за доделување на средствата за граѓанските организации кој во голема мера се базира на потребите на извршната власт, а не на граѓанските организации.

Во насока на целокупна и сеопфатна реформа, како предуслов за ефикасно функционирање на институционалната поддршка и за кофинансирање на ЕУ-проектите, во Анализата се дадени следниве генерални препораки: (1) Да се зголеми уделот на државното финансирање од централниот буџет, со цел да се достигне удел од 30 % (или околу 2 милијарди денари) во вкупните приходи на граѓанските организации до 2024 година (нов тригодишен стратешки период). Како извор за тоа треба да послужи Законот за игрите на среќа и за забавните игри, секторските закони, како и идните извори за воведување нови даноци или акцизи (на пример, за одгледување канабис); (2) Кодексот на добри практики за финансиска поддршка на здруженијата на граѓани и фондациите да се трансформира во хоризонтален и задолжителен подзаконски акт (Одлука или Уредба), со доуредување на елементите кои се покажале како слабост; (3) Да се предвиди механизам со кој буџетските корисници унифицирано ќе ги планираат и извршуваат средствата предвидени за поддршка на граѓанските организации во рамките на буџетска ставка 463 и да се донесе повеќегодишна владина програма со која ќе се определат средства за постепено зголемување на средствата за поддршка на граѓанските организации. Истовремено, јасно да се разграничи финансирањето на граѓанските организации регистрирани по Законот за здруженија и фондации и другите организациски облици.

За спроведување ефикасна институционална поддршка во Анализата се препорачува дека е потребно: (1) Постоечката програмска поддршка во рамките на Законот за игрите на среќа и за забавните игри, да се трансформира во целосна институционална поддршка (отворен и јавен повик, повеќегодишно финансирање врз основа на потребите на организациите, артикулирани во стратешки планови итн.) и да се прошири опфатот со вклучување на финансирање на организациите регистрирани според Законот за здруженија и фондации; (2) Воспоставување независен орган – Фонд за поддршка и развој на граѓанското општество (Фонд), кој ќе биде задолжен за планирање и управување со средствата наменети за развој на граѓанските организации регистрирани според Законот за здруженија и фондации, пред сè преку институционална поддршка, со административна, управувачка, финансиска и програмска независност.

За ефикасна поддршка на граѓанските организации во насока на кофинансирање на нивните ЕУ-проекти, во Анализата се препорачува: (1) со Одлука на Владата, на сите органи на државната управа/буџетски корисници да им се наложи во своите програми и повици за поддршка на проектите на граѓанските организации да ја вметнат можноста средствата да се користат за кофинансирање на

ЕУ-проекти; (2) Непходно е Фондот во сопствениот буџет да има посебна програма за кофинансирање на проектите на граѓанските организации финансирани од ЕУ.

Според Извештајот за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од буџетот на органите на државната управа и единиците на локална самоуправа во 2023 година, разгледан од Владата на 27.седница одржана на 22.10.2024 година, доделени се вкупно 1.346.631.075 денари финансиска поддршка за 2.331 проекти/програми на здруженија и фондации, што претставува 9.89% од вкупните приходи на граѓанските организации во 2023 година. Од вкупно доделените средства, 982.560.126 денари (72.96%) се доделени од централниот буџет, како финансиска поддршка за 623 проекти/програми на здруженија и фондации, а 364.070.949 денари (27.04%) се доделени од буџетот на единиците на локална самоуправа, како финансиска поддршка за 1.708 проекти/програми на здруженија и фондации.

Иако споредено со 2022 година финансиската поддршка за граѓанските организации во 2023 година е зголемена за 26.15%, уделот на државно финансирање од централниот буџет и буџетот на единиците на локална самоуправа за финансиска поддршка на граѓанските организации е значително помал од предвидениот во Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество (2022-2024), каде во активност 8.1 од Акцискиот план за спроведување на Стратегијата е предвидено зголемување на уделот на државно финансирање од централниот буџет и од буџетите на единиците на локалната самоуправа за финансирање на граѓанските организации, со цел да се достигне удел од 30% (околу 2 милијарди денари) во вкупните приходи на граѓанските организации до 2024 година, односно 20% од вкупните приходи на граѓанските организации во 2022 година, 25% во 2023 година и 30% во 2024 година.

Правилникот за класификација на расходите предвидува посебно konto, односно буџетска ставка 463-Трансфери до невладини организации, според која буџетските корисници треба да ја планираат финансиската поддршка на граѓанските организации. Сепак, дел од органите на државна управа предвидуваат средства за оваа намена и преку други ставки, како на пример: 464-Разни трансфери, 425-Договорни услуги и др. Со цел зголемување на транспарентноста и отчетноста во планирањето и обезбедувањето средства за финансиска поддршка на граѓанските организации, потребно е да се воведат механизми со кои ќе се осигура дека планирањето на овие средства ќе биде на контото 463, а само во исклучителни и специфични случаи тоа да се врши преку други conta во Буџетот на Република Северна Македонија.

Европската Комисија во Извештајот за Северна Македонија за 2024 година нотира дека „Сè уште постои потреба за изменување и за спроведување на постојните законски и финансиски рамки, особено за да се обезбедат конзистентни механизми за обезбедување транспарентно јавно финансирање на ГО“.

Во Извештајот од скринингот за Кластер 1 Фундаментални вредности, објавен на 24.7.2023 година, наведено е дека „Што се однесува до финансиската поддршка на граѓанското општество преку државно финансирање, важно е да се имплементираат амбициозните цели во Стратегијата. Законот треба да воспостави јасни и објективни механизми/критериуми за доделување јавни средства од новиот независен Фонд за поддршка и развој на граѓанското општество.“.

Во Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028, Владата се обврзува да обезбеди буџетски средства за поддршка на граѓанските организации со цел квалитетен развој на граѓанското општество. Намената на гарантниот фонд ќе биде финансиска поддршка на граѓански организации што аплицираат и се добитници на проекти од европски и други фондови, како што се ИПА фондовите, Хоризонт Европа, Клајмет Кик, ИнвестЕУ, Дигитал Европа и други, а за кои е потребен процент на учество односно кофинансирање.

2.6. Граѓанските организации како чинител во социјално-економскиот развој

Социјалното претприемништво и социјалните претпријатија се нова појава во македонскиот социјален и економски живот. Сегашното законодавство во Република Северна Македонија не ги

препознава и регулира социјалните претпријатија, но значаен чекор е увојувањето на Националната Стратегија за развој на социјални претпријатија, со која се дефинираат основните цели и клучните активности за периодот 2021-2027 година, со чие спроведување ќе се создаде соодветна правна, финансиска и институционална рамка за развој на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија. Граѓанските организации први започнаа со развој на социјални претпријатија и поради тоа повеќето социјални претпријатија се регистрирани како здруженија, по што следат правни форми како што се друштва со ограничена одговорност или занаетчии. Најчести се социјалните претпријатија за работна интеграција кои претставуваат независни економски субјекти, чија главна цел е професионална интеграција на лица кои се соочуваат со тешкотии за вклучување на пазарот на трудот. Граѓанските организации се активни и за подигнување на свеста за социјалното претприемништво и спроведоа бројни програми за неформално образование на оваа тема. Ваквите иницијативи беа поддржани од Министерството за економија и труд во рамките на Програмата за конкурентност, иновации и претприемништво и Агенцијата за поддршка на претприемништвото. Воспоставени се еден национален и осум регионални центри за социјални претпријатија, како клучни точки за поддршка, развој и унапредување на капацитетите на социјалните претприемачи и претпријатија. Во мај 2019 година основана е Мрежата на социјални претпријатија од Северна Македонија, која претставува платформа за комуникација и за соработка меѓу различните социјални претпријатија, поттикнува размена на добри практики и меѓусекторско вмрежување, што на долг рок ќе стимулира јавен интерес во секторот. Националниот Центар за социјални претпријатија со 8-те регионални центри за поддршка, како дел од активностите на ИПА проектот „Поддршка на социјални претпријатија“ финансиран од ЕУ се воспоставени како структура за поддршка и развој на социјалните претпријатија, вклучително и за градење на капацитетите за развој на социјалните претпријатија. Развојот на социјалните претпријатија ја наметнува потребата за нови, специфични вештини за претприемништво кои промовираат вредности, наместо зголемување на профитот, а граѓанските организации имаат потреба за диверзификација и прилагодување за да одговорат на новите предизвици и да обезбедат финансиска одржливост.

Во 2023 година заврши спроведувањето на неколку поголеми проекти финансирани од Европската Унија кои таргетираа поддршка на социјални претпријатија (Поддршка за развој на социјални претпријатија, Поддршка на социјалните претпријатија следејќи го принципот – Не оставај никој зад себе, Социјално претприемништво за младинско вработување). По одржани повеќе јавни расправи со претставници на органите на државна управа, граѓански организации и академската заедница, во ноември 2023 година на ЕНЕР беше објавен Предлог-закон за социјалните претпријатија, со кој се уредуваат целите и принципите на работа на социјалните претпријатија, условите, критериумите и постапката за стекнување и престанување на статусот на социјално претпријатие, посебните форми на социјални претпријатија за социјална реинтеграција и работно ангажирање и социјалните претпријатија за работна интеграција, системот за поддршка и развој на социјалните претпријатија, евиденцијата, следењето и надзорот над работата на социјалните претпријатија и други прашања од значење за социјалните претпријатија. Законот беше доставен во владина постапка.

Согласно Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028, Владата ќе работи на развојот на социјалната претприемливост што придонесува за социјалната кохезија, регионалниот и рурален развој, заштита на животната средина, заштита на потрошувачите, земјоделството и социјалната безбедност.

Според податоците од Централниот регистар на Република Северна Македонија, вкупниот број на вработени во граѓанските организациите во 2024 година изнесува 2.583, но согласно Анализата на јавните политики за средина за вработување во граѓанските организации колективните договори се однесуваат на приватниот сектор од стопанството и на јавниот сектор и не го препознаваат граѓанскиот сектор како работодавач. Дополнително, граѓанскиот сектор не е активен во застапување во овој домен и не е препознаен како релевантен актер. Од тие причини, потребна е

поддршка на граѓанскиот сектор во развивање на неговиот потенцијал како работодавач и креирање на одржлива работна сила преку конкретни мерки.

Поттикнувањето на волонтирањето кај младите е особено важно за негувањето на културата на волонтирање и создавањето на идни генерации на активни граѓани со вештини и знаење да се вклучуваат во решавањето на проблемите во заедницата. Според анкетата за мерење на вредноста на индикаторите од Акцискиот план на Стратегијата, 55,2% од анкетираниите граѓански организации имале ангажирано волонтери во 2023 година, најголем дел од нив (31,8%) ангажирале до 5 волонтери, а 7,3% ангажирале повеќе од 20 волонтери. Извештајот Светски индекс на дарување 2023 ја рангира Република Северна Македонија на 110 место (со индекс 32) од вкупно 142 државни. Според овој извештај, 9% од возрасното население било вклучено во волонтерски активности, а 39% донирале финансиски средства.

Според Стратегијата за промовирање и развој на волонтерството (2021-2025) помалото вклучување на граѓаните преку граѓанските организации во голем дел се должи на недостигот на ресурси кај граѓанските организации да вклучат и мобилизираат поголем број на волонтери. Поради тоа, неопходно е да се обезбеди поддршка за граѓанските организации да вклучуваат повеќе волонтери, како и дополнително да се инвестира во инфраструктурата која што граѓанските организации ќе ги поврзе со граѓаните заинтересирани да волонтираат и ќе го олесни вклучувањето и работењето со волонтерите.

Заради надминување на предизвиците од 13 годишната имплементација на Законот за волонтерство и понатамошен развој на волонтерските политики во државата, на иницијатива на неколку граѓански организации, кај кои волонтерството е поизразено, во период 2021-2022 беше подготвен Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за волонтерство, во кој беа содржани одредби за донесување на нова стратегија која ќе го поттикне и развие волонтерството, формирање на Национален совет за волонтерство, како и надминување на колизијата со Законот за трансформација во редовен работен однос. Законот беше објавен на ЕНЕР и доставен во владина постапка во 2022 година, а потоа повлечен од ресорното министерство на доработка.

Даночните поттикнувања можат да имаат голем придонес за развивање на филантропијата и хуманоста на една нација. На нив не треба да се гледа само од аспект на финансиско олеснување, туку и како можност за испраќање на силна и недвосмислена порака дека извршната власт ја признава клучната улога на граѓанските и непрофитните организации во едно општество, поттикнувајќи ја јавноста да донира. Тоа подразбира брзи и лесни постапки коишто нема да го обременуваат системот на донирање и спонзорирање, а сепак ќе овозможат зголемување на индивидуалните и корпоративните давања за поддршка и промовирање на активности од јавен интерес. Министерството за правда во 2022 година формираше работна група со претставници од надлежните државни институции и граѓански организации и по спроведени консултации со Мрежата за финансиска одржливост на граѓански организации координирана од Здружението Конект, со членките на Стопанската комора на Северозападна Македонија и Американската стопанска комора, беше подготвен Предлог-закон за даночните поттикнувања за донации и спонзорства во активностите од јавните дејност, што во јануари 2024 беше објавен за консултации на ЕНЕР.

Во Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028, Владата се обврзува да спроведе сеопфатна реформа на системот за спонзорства на организациите кои вршат јавни дејности, која ќе значи зајакнати граѓански организации, но и конзистентни, отворени и транспарентни механизми за доделување на донации и спонзорства.

3. ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ ОД ЕВАЛУАЦИЈАТА НА СТРАТЕГИЈАТА НА ВЛАДАТА ЗА СОРАБОТКА СО И РАЗВОЈ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР 2022 – 2024

Според Извештајот за проценка за 2023, Анекс 5 Анализа на Северна Македонија - Насоки на Генералниот директорат за со-соседство и преговори за проширување за ЕУ поддршка на граѓанското општество во регионот за проширување 2021-2027, Индикатор 2.3.г: Пропорција на граѓански организации кои ги оценуваат стратегиите за соработка со граѓанското општество како релевантни и ефективни, само една петтина (20%) од испитаниците во истражувањето на граѓанските организации ја сметаат Стратегијата за соработка и развој на граѓанското општество (2022-2024) релевантна и ефективна во 2023 година. Акцискиот план за спроведување на Стратегијата содржи вкупно 81 активност, од кои 58 се планирани за 2022 година и 12 за 2023 година. Од нив, 27 активности (37.5%) се реализирани, 27 активности (37.5%) се во тек, а 18 активности (25%) доцнат со реализација.

Извештајот за спроведување на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество 2022-2024, подготвен во рамките на проектот „ЕУ поддршка за Граѓански ресурсен центар – фаза 2“, дава осврт на нивото на спроведување на Акцискиот план на Стратегијата, остварувањето на стратешките и оперативни цели и реализираните активности и дава препораки и насоки за изработка на следната Стратегија, со обезбедување целосно консултативен процес и вклучување на граѓанските организации.

Извештајот ги содржи следните препораки:

- Стратегијата за соработка со и развој на граѓанското општество со Акциски план 2025-2028 треба да е продолжение на оваа Стратегија, реална, концизна и фокусирана на остварување на клучните цели за развој на граѓанското општество. Имајќи го предвид ниското ниво на спроведување на тековната Стратегија, се препорачува стратешките цели, односно приоритетните области и мерките од оваа Стратегија да се разгледаат како основа за следниот циклус на стратешко планирање 2025–2028, што ќе претставува продолжение на претходниот процес на стратешко планирање. Владата да преземе обврска за реализација на клучните мерки за развој на граѓанското општество предвидени со Стратегијата, пред се, целосна реформа на системот на финансирање на граѓанските организации од страна на државата (особено на средствата од игрите на среќа и забавните игри) со цел, покрај проектната, да се обезбеди и институционална поддршка за граѓанските организации и кофинансирање на проекти финансиски поддржани од ЕУ и други странски донатори.
- Стратегијата за соработка со и развој на граѓанското општество со Акциски план 2025-2028 да стави приоритет на носење на веќе изготвените предлог-закопи предвидени со претходната Стратегијата. Неодложно носење на измените и дополнувањата на Законот за здруженија и фондации, Предлог законот за социјални претпријатија, измените на Законот за донации и спонзорства во јавните дејности и измените на Законот за волонтерство.
- Оперативен и репрезентативен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество со јасно дефинирана улога во спроведувањето на Стратегијата. Советот не треба да е надлежен за спроведување на Стратегијата, туку треба да биде надзорен механизам и ефективно да го следи спроведувањето на Акцискиот план на Стратегијата, да дава препораки, но и да бара одговорност од Владата во случај на доцнење или неспроведување на мерки и активности од Акцискиот план.

- Јасно дефинирани, мерливи показатели за следење на спроведувањето на Стратегијата. При изготвување на следниот Акциски план на Стратегијата, особено внимание треба да се посвети на утврдување на показатели за следење на спроведувањето на Акцискиот план на Стратегијата. Потребно е јасно дефинирање на показатели на влијание, показатели на успешност и показатели на ниво на активности, кои се мерливи, остварливи и релевантни за планираните стратешки и оперативни цели.
- При утврдување на временската рамка за спроведување на активностите, треба да се внимава на обемот на активности планирани за една година, како и кои активности според нивната природа треба континуирано да се спроведуваат.
- Определување средства од Буџетот на Република Северна Македонија наменети за спроведување на активностите предвидени во Стратегијата. Потребно е обезбедување средства од Буџетот на Република Северна Македонија за спроведување на активностите предвидени во Стратегијата, врз основа на потребите на органите на државната управа кои се носители на активностите. Акцискиот план на Стратегијата за 2025-2028 треба да содржи реална проценка на потребните средства и извори на финансирање. Не смее да се дозволи спроведувањето на активностите да зависи исклучиво од странски донатори или редовните активности на здруженијата.
- Генералниот секретаријат – организациона единица за соработка со граѓанските организации да продолжи да игра главна улога во координирање, следење и редовно известување за спроведувањето на Стратегијата и Акциски план 2025-2028. Оваа организациона единица треба да има јасна улога, опфат и надлежности, како и цврсто позиционирање во Генералниот секретаријат на Владата. Доброто позиционирање во владината инфраструктура ќе овозможи ефикасна координација на спроведувањето на нејзините надлежности, како и влијание врз сите други владини институции и службеници при спроведување на активностите за спроведување, следење и координација.

4. ПРИНЦИПИ ВРЗ ОСНОВА НА КОИ СЕ ГРАДАТ ОДНОСИТЕ МЕЃУ ВЛАДАТА И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

За динамично и инклузивно граѓанско општество, односите со граѓанските организации Владата ќе ги гради врз основа на следните принципи:

- **Инклузивност и партиципативно планирање** – граѓанскиот сектор ќе биде консултиран и вклучен во креирањето на политики за развој на државата,
- **Сигурност и одговорност** – правна сигурност и реформирање на законите кои се однесуваат на граѓанските организации,
- **Отвореност и транспарентност** – отвореноста и транспарентноста се неопходни инструменти за градење на еднаквост пред законот и одговорност на носителите на одлуки.

5. СТРАТЕШКА РАМКА: ВИЗИЈА, ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ И ЦЕЛИ

Како поволна средина за развој на граѓанското општество се смета збир на институционални и нормативни мерки, како и афирмативни практики кои го овозможуваат и го подобруваат слободното и одржливо работење на граѓанските организации, во согласност со највисоките меѓународни стандарди и практики во оваа област.

Постоењето на поволна средина за развој на граѓанското општество, во која постои партнерски однос меѓу Владата и граѓанското општество, е политички критериум за членство во Европската Унија, бидејќи развиениот граѓански сектор е силен показател за демократизацијата на општеството во целина и како таков претставува еден од клучните показатели за владеење на правото.

Националната развојна стратегија 2024-2028 го препознава силниот граѓански сектор како основа за отчетно, транспарентно и демократско општество во Република Северна Македонија, а континуираното зајакнување на граѓанските организации како основа и сигурност за долгорочен развој и креирање на политики согласно потребите на граѓаните.

Преку взаемна долгорочна институционална соработка и градење на стратешки партнерства граѓанските организации ќе придонесат кон заедничко градење на позиции и ставови за клучни национални прашања, како што се европската интеграција, владеење на правото и борбата против корупцијата, регулирањето на различните области на општественото живеење и сл.

Владата на Република Северна Македонија со оваа стратегија ја потврдува својата посветеност за подобрување на правната и институционалната рамка, како и на демократските практики за слободно и независно дејствување на граѓанските организации и нивно поголемо учество во сите реформски процеси.

Визија на Стратегијата на Владата на Република Северна Македонија за соработка со и развој на граѓанското општество 2025-2028 е:

Поддршка на инклузивен, независен и професионален граѓански сектор, кој е партнер на институциите во креирањето и реализацијата на стратешките цели на државата.

Со Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество, преку меѓусебно поврзани стратешки цели кои ја поддржуваат соработката и развојот на граѓанското општество, се дефинираат насоките за две приоритетни области:

1. Создавање на поволна средина за функционирање и развој на граѓанското општество, и
2. Зајакната соработка и партнерство меѓу граѓанските организации и јавните институции.

Приоритетна област 1: Создавање на поволна средина за функционирање и развој на граѓанското општество

Со донесувањето на Законот за здруженија и фондации во 2010 година правната рамка се хармонизираше со европските стандарди и беа поставени основите за развој на мерки кои ќе ја помогнат одржливоста на граѓанското општество. Законот предвидува можност организациите да

вршат дејности со кои може да стекнат добивка и да се здобијат со статус на организација од јавен интерес. Практичната примена на дел од законските решенија е нефункционална, што доведува до намален капацитет на можностите на граѓанското општество во државата. Функционирањето на граѓанските организации е условено и од други закони. Преку сеопфатна дебата и во партнерски однос со граѓанските организации ќе се донесе нов и целисходен Закон за здруженија и фондации, кој ќе обезбедува гаранции за остварување на правото на слобода на здружување во согласност со меѓународните стандарди.

Ќе се олесни пристапот до механизмите за непосредно учество на граѓаните во одлучувањето, со што ќе се унапреди довербата на граѓаните во демократските капацитети на државата. Со реализација на проектот Дигитален идентитет за секој граѓанин, ќе се создаде основа за можноста за online собирање потписи од граѓани за референдум, при што автентикацијата на потписот е гарантирана од страна на државата, преку надлежните министерства (Министерство за дигитална трансформација и Министерство за внатрешни работи).

Неопходно е обезбедување постојана и одржлива финансиска и нефинансиска поддршка на граѓанскиот сектор и негово формално и неформално вклучување во сите реформски процеси на државата на сите нивоа.

Унапредувањето на околината во која работи и се развива граѓанското општество ќе се постигне преку воспоставување на процес на транспарентно, мониторирано и кредибилно финансирање на граѓанските организации по однапред строго утврдени услови. Ќе се обезбедат буџетски средства во вид на гарантен фонд за поддршка на граѓанските организации со цел квалитетен развој на граѓанското општество. Намената на гарантниот фонд ќе биде финансиска поддршка на граѓански организации што аплицираат и се добитници на проекти од европски и други фондови, како што се ИПА фондовите, Хоризонт Европа, Клајмет Кик, ИнвестЕУ, Дигитал Европа и други, а за кои е потребен процент на учество односно кофинансирање.

Создавањето на окружување за вистинско партнерство на граѓанскиот сектор со јавниот сектор и со бизнис-заедницата, ќе биде основа за креирање транспарентни, отчетни и долгорочно одржливи промени. Владата ќе преземе мерки за развој на социјалната претприемливост што придонесува за социјалната кохезија, регионалниот и рурален развој, заштита на животната средина, заштита на потрошувачите, земјоделството и социјалната безбедност. Мерките од оваа стратегија се насочени кон создавање поттикнувачко правно окружување за социјално претприемништво, активно вклучување на граѓанските организации во давањето услуги во социјалната сфера и други дејности од јавен интерес, промовирање и развој на волонтерството, како и кон подобрување на правната рамка и поттикнување на филантропски донации кон граѓанските организации. Владата ќе спроведе сеопфатна реформа на системот за спонзорства на организациите кои вршат јавни дејности, која ќе значи зајакнати граѓански организации, но и конзистентни, отворени и транспарентни механизми за доделување донации и спонзорства.

Општа цел: Силен граѓански сектор како основа за отчетно, транспарентно и демократско општество

Посебни цели:

- 1.1. Овозможувачка правна средина за спроведување на основните слободи и права, со фокус на слобода на здружување, собирање и изразување;
- 1.2. Овозможувачка правна и финансиска рамка што ја поддржува одржливоста на граѓанското општество, со соодветно финансирање и даночни правила за граѓанското општество.

Мерки:

1.1.

- 1.1.1. Унапредување на правната рамка за здруженија и фондации која обезбедува гаранции за остварување на правото на слобода на здружување во согласност со меѓународните

- стандарди, законско уредување на надлежностите и составот на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество и на учеството во процесите на креирање јавни политики;
- 1.1.2. Подобрување на законската рамка која се однесува на непосредно учество на граѓаните во одлучувањето;
 - 1.2.
 - 1.2.1. Унапредување на системот на државно финансирање на граѓанските организации;
 - 1.2.2. Создавање на поттикнувачко правно опкружување за социјално претприемништво;
 - 1.2.3. Подобрување на правната рамка за донации и спонзорства во јавните дејности за олеснување на донирањето кон граѓанските организации;
 - 1.2.4. Промовирање и развој на волонтерството.

Надлежни институции: Министерство за правда, Министерството за финансии, Министерство за економија и труд, Министерство за социјална политика, демографија и млади и други ресорни министерства.

Приоритетна област 2: Зајакната соработка и партнерство меѓу граѓанските организации и јавните институции

Владата ја препознава потребата од унапредување на механизмите за соработка со граѓанското општество. Мерките што се преземаат со оваа стратегија на институционално ниво се насочени кон континуитет во работата на независен, репрезентативен, оперативен и ефективен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество и подобрување на практиките за комуникација и соработка со граѓанските организации. Советот ќе продолжи да биде двигател на реформата на системот на државно финансирање на граѓанските организации, воспоставувањето структурен дијалог со граѓанското општество и учество на граѓанските организации во структурата за преговори за пристапување во Европската Унија.

Ќе се обезбеди редовно консултирање и вклучување на граѓанските организации во сите фази на креирањето, спроведувањето, следењето и оценувањето на политиките, вклучително и како членови на работни групи. Со спроведување на мерките од оваа стратегија, дефинираните политики и закони ќе одговараат на потребите на заедницата и заложите за интеграција во Европската Унија. Граѓанските организации ќе бидат активно вклучени во процесот на пристапните преговори со Европската Унија и во процесите на планирање, програмирање и следење на искористеноста на фондовите за претпристапна помош на Европската Унија.

Кодексот на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики ги следи препораките на Советот на Европа и претставува сеопфатен водич за спроведување на транспарентни и инклузивни консултации, а со дополнително уредување на начинот на избор на претставници на граѓанските организации во советодавни и работни тела на Владата и органите на државната управа, ќе се заокружи правната рамка за партиципативно креирање на политики (закони и стратегиски плански документи).

Ќе се унапреди работата на Секторските работни групи преку системско вклучување и активно учество на претставниците на граѓанските организации.

Преку воведување на дигитални алатки во работењето и соработката со граѓанските организации, ќе профункционира порталот за соработка со граѓанското општество, кој ќе служи како онлајн ресурсен центар. Владата ќе организира Годишна конференција на граѓанските организации, заради презентација на работата на граѓанските организации, како и на взаемните активности и соработка со владините институции во вид на граѓански саем.

Општа цел: Зајакнување на партиципативната демократија и процесот на приближување кон ЕУ преку подобрен придонес на граѓанските организации

Посебни цели:

- 2.1. Јавните институции го вклучуваат граѓанското општество во одлучувањето и процесот на креирање политики и надзор и ја препознаваат важноста на граѓанското општество во општествено-политичката дебата и ЕУ интегративниот процес;
- 2.2. Јавните институции придонесуваат кон јакнење на граѓанското општество со соработката со граѓанските организации преку рамки за стратешки политики и релевантни институционални механизми.

Мерки:

- 2.1.
 - 2.1.1. Унапредување на процесот на консултации и учество на граѓанските организации во креирање, спроведување, следење и оценување на јавните политики;
 - 2.1.2. Зајакнување на партнерството во процесите поврзани со европската интеграција;
- 2.2.
 - 2.2.1. Континуирано работење на независен, репрезентативен, оперативен и ефективен Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество;
 - 2.2.2. Зајакнување на институционалната рамка и практиките на соработка помеѓу Владата, органите на државната управа и граѓанските организации;
 - 2.2.3. Зголемено учество на граѓанските организации во давање услуги за потребите на заедницата.

Надлежни институции: Министерство за европски прашања, Министерство за јавна администрација, Генерален секретаријат-организациона единица за соработка со граѓански организации, Совет за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, Министерство за здравство, Министерство за локална самоуправа и други ресорни министерства.

6. РАМКА ЗА СЛЕДЕЊЕ, ИЗВЕСТУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

Следењето претставува континуиран процес кој се заснова на системско прибирање на податоци согласно однапред дефинирани показатели и известување за степенот спроведување на планираните активности, напредокот во постигнување на посакуваните резултати и користењето на финансиските средства. Податоците редовно се обработуваат и анализираат, во однапред утврдени интервали за прибирање на податоците од мерењето на вредностите на показателите, со користење на квантитативни и квалитативни методи и примена на други техники за да може податоците да се користат во процесот на одлучување. Врз основа на прибраните податоци од следењето се подготвуваат редовни периодични извештаи (квартални извештаи за напредокот во спроведувањето на активностите од Акцискиот план за спроведување на Стратегијата и годишни извештаи за информирање на Владата за напредокот во спроведувањето на Акцискиот план за спроведување на Стратегијата и постигнување на општата и посебните цели).

Показатели на успешност на ниво на резултат, исход и ефект:

Показател	Почетна вредност (2024)	Преодна вредност (2026)	Крајна вредност (2028)	Извор на показателот
Овозможувачка општествена средина за делување на граѓанските организации	Граѓанските организации во Република Северна Македонија работат севкупно во поволно опкружување	Граѓанските организации во Република Северна Македонија работат во поволно опкружување	Граѓанските организации во Република Северна Македонија продолжуваат да работат во поволно опкружување	Годишен Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија
Усогласеност на релевантната правна рамка со меѓународните стандарди	Сè уште постои потреба за изменување и за спроведување на постојната правна и финансиска рамка	Правната рамка за граѓанските организации е подобрена и е во согласност со меѓународните стандарди	Правната рамка за граѓанските организации е во согласност со меѓународните стандарди	Годишен Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија
Донесен е нов Закон за здруженија и фондации, преку сеопфатна дебата и во партнерски однос со граѓанските организации	не	да	да	„Службен весник на РСМ“
Создадена правна рамка за непосредно учество на граѓаните во одлучувањето преку примена на информатички средства за собирање на потписи (е-петиција)	не	не	да	„Службен весник на РСМ“

Овозможувачка средина за финансиска одржливост на граѓанските организации	Сè уште постои потреба за изменување и за спроведување на постојните законски и финансиски рамки, особено за да се обезбедат конзистентни механизми за обезбедување транспарентно јавно финансирање на граѓанските организации	Законската и финансиска рамка обезбедува конзистентни механизми за транспарентно јавно финансирање на граѓанските организации	Постојат конзистентни механизми за транспарентно јавно финансирање на граѓанските организации	Годишен Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија
Процент на доделени средства за финансиска поддршка на граѓански организации по пат на јавен повик	ќе се измери во 2025	60%	80%	Годишен извештај за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од буџетот на органите на државната управа и единиците на локална самоуправа
Воспоставен е гарантен фонд за финансиска поддршка на граѓански организации што аплицираат и се добитници на проекти од европски и други фондови	не	да	да	Буџет на Република Северна Македонија
Финансиската поддршка на граѓанските организации од централниот буџет и буџетот на единиците на локална	ќе се измери во 2025	1.082.000 денари	1.845.000.000 денари	Годишен извештај за финансирање на програмски активности на здруженија и фондации од буџетот на

самоуправа се зголемува на годишно ниво, до 30 милиони евра во денарска противвредност во 2028 година				органи на државната управа и единиците на локална самоуправа
Донесен Закон за социјални претпријатија, со кој правно се препознаваат социјалните претпријатија како иновативен модел за вработување и социјална интеграција на лицата во ризик од социјална исклученост	не	да	да	„Службен весник на РСМ“
Донесен нов Законот за донации и спонзорства во јавните дејности кој поттикнува филантропија	не	да	да	„Службен весник на РСМ“
Донесени измени на Законот за волонтерството кои поттикнуваат граѓански ангажман и волонтерство	не	не	да	„Службен весник на РСМ“
Воспоставен е функционален Национален совет за развој на волонтерството	не	не	да	„Службен весник на РСМ“
Придонес на граѓанското општество во креирањето на јавните политики	Владата треба да ги зголеми напорите за интегрирање на граѓанското учество во приоритетните области и во консултативните	Граѓанското општество има важна улога во процесите на креирање политики и донесување одлуки	Граѓанското општество продолжува да има важна улога во процесите на креирање политики и донесување одлуки	Годишен Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија

	активности			
Зголемено учество на граѓанските организации во процесите на креирање политики	Постои итна потреба да се развие доследен пристап за вклучување на граѓанските организации во креирањето политики на национално и локално ниво	Граѓанските организации имаат можност да се информираат и учествуваат во креирањето на јавните политики	Граѓанските организации систематски и суштински се информираат и учествуваат во креирањето на јавните политики	Годишен Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија
Процент на работни групи за изработка на предлог-закопи со вклучени претставници на граѓански организации	30% (2023)	40%	60%	Годишен извештај за процесот на консултации при подготовка на предлог-закопи, користење на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации
Процент на предлози на закони кои подлежат на ПВР што се објавени за консултации на ЕНЕР	34%	60%	80%	Годишен извештај за процесот на консултации при подготовка на предлог-закопи, користење на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации
Процент на коментари на ЕНЕР од граѓански организации	13%	20%	30%	Годишен извештај за процесот на консултации при подготовка на предлог-закопи, користење на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации

Процент на Извештаи за ПВР објавени на ЕНЕР со квалитетно пополнет дел Консултации	7%	40%	60%	Годишен извештај за процесот на консултации при подготовка на предлог-закопи, користење на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации
Граѓанските организации се информирани, консултирани и вклучени во процесите поврзани со пристапните преговори со ЕУ и во спроведувањето и следењето на Планот за раст за земјите од Западен Балкан 2024-2027 и Реформската агенда 2024-2027				Годишен извештај за процесот на консултации при подготовка на предлог-закопи, користење на ЕНЕР и други механизми за соработка со граѓанските организации
Институционалната рамка на органите на државна управа овозможува ефикасна соработка со граѓанските организации	Потребни се итни напори за обновување на активностите на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество	Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество е главниот структурен канал за консултации и вклучување на граѓанското општество во креирањето политики и донесувањето одлуки	Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество продолжува да биде главниот структурен канал за консултации и вклучување на граѓанското општество во креирањето политики и донесувањето одлуки	Годишен Извештај на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија
Процент на граѓански организации кои го препознаваат Советот како релевантно тело за соработка и	56%	65%	80%	Годишен извештај за спроведување на Стратегијата на Владата за соработка со и

влијание во креирање на политики за развој на граѓанското општество				развој на граѓанското општество
Број на иницијативи на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество разгледани и прифатени од Владата	2 (2022)	3	4	Годишен извештај за работа на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество
Процент на членови кои се задоволни од соработката и стекнатите знаења во Мрежата на државни службеници за соработка со граѓанското општество	71%	75%	80%	Годишен извештај за спроведување на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество

Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија – организациона единица за соработка со граѓански организации и Мрежата на државни службеници за соработка со граѓанското општество ја имаат примарната улога во координирањето на спроведувањето на Стратегијата и во подготовка на извештаи до Владата за преземените активности и постигнатите цели во спроведувањето на Стратегијата.

Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, како советодавно тело на Владата за унапредување на соработката, дијалогот и поттикнување на развојот на граѓанското општество, има улога на Координативно тело надлежно да го следи спроведувањето на Стратегијата и Акцискиот план, да дава мислење на годишно ниво на извештаите за спроведување на Стратегијата и да го поттикнува унапредувањето на соработката и градењето на партнерски односи на Владата и органите на државната управа со граѓанското општество.

Генералниот секретаријат на Владата – организациона единица за соработка со граѓански организации, во координација со Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, го утврдува методолошкиот пристап, начинот за прибирање и анализа на податоците за вредностите на показателите на успешност, како и постапките за известување и оценување на спроведувањето на стратегијата. За секој од утврдените показатели, се утврдуваат следниве информации: назив на показателот, општата или посебната цел, односно мерката со која е поврзан, изворот од каде ќе се прибираат податоците, односно имателот на податоците, начинот и динамиката на прибирање на податоците, орган на државната управа задолжен за прибирање на податоците, методологија на пресметување на вредностите на показателот и почетната, преодната и крајната вредност на показателот.

Министерствата и другите органи на државната управа активностите предвидени во Акцискиот план на оваа Стратегија ги планираат во нивните стратешки планови и годишниот план за работа и се грижат за обезбедување на финансиски средства потребни за нивно спроведување.

Граѓанските организации ќе бидат вклучени како партнери на Владата на Република Северна Македонија и органите на државната управа во спроведувањето на конкретни мерки/активности од Акцискиот план на Стратегијата, како и во континуираното следење на спроведувањето на Стратегијата.

Мерките од оваа стратегија имаат за цел и да ги поттикнат единиците на локалната самоуправа да ја продолжат добрата практика на соработка и развој на локалните граѓански организации и да усвојат слични механизми за соработка, поддршка и вклучување на граѓанските организации во спроведување на активностите.

7. УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ

Ризик	Веројатност за настанување на ризикот	Влијание на ризикот врз остварување на целите	Мерки за справување со ризикот
Фискални притисоци врз Буџетот на Република Северна Македонија предизвикани од меѓународните економски текови	Средна	Намалени средства за спроведување на активностите од Акцискиот план	Рационализација на предвидените цели и приоритизација на активности кои водат кон остварување на показателите за успешност
Недостиг на човечки ресурси за следење на спроведувањето на Стратегијата и Акцискиот план	Средна	Отежнато следење на процесот на спроведување на Стратегијата и акцискиот план	Зајакнување на постоечките капацитети на организационата единица за соработка со граѓанското општество на Генералниот секретаријат на Владата по пат на мобилност и подобрување на комуникацијата со членовите на Мрежата на државни службеници за соработка со граѓанското општество
Отсуство на меѓуинституционална соработка	Средна	Забавено темпо на спроведување на активностите	Одржување редовни периодични средби на организационата единица за соработка со граѓанското општество на

			Генералниот секретаријат на Владата со членовите на Мрежата на државни службеници за соработка со граѓанското општество
--	--	--	---

8. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ

Конкретните мерки за спроведување на Стратегијата на Владата на Република Северна Македонија за соработка со и развој на граѓанското општество се вградени во Акцискиот план 2025-2028. Акцискиот план ги дефинира:

- посебните цели, мерките и активностите кои ќе придонесат кон постигнување на општата цел од соодветната приоритетна област;
- водечките институции надлежни за спроведување на активностите и другите институции кои ќе бидат вклучени во спроведувањето;
- временската рамка за спроведување на активностите;
- проценка за потребните средства и изворот на финансирање; и
- показателите за мерење на успешноста кои се дефинирани на ниво на општи, посебни цели и мерки.

ПРИЛОГ:

- Акциски план за спроведување на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество (2025-2028)

Користена литература:

- Програма за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2024-2028
<https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/programa-na-vladata-2024-2028.pdf>
- Стратегија за транспарентност на Владата на Република Северна Македонија 2023-2026
- Стратегија за реформа на јавната администрација 2023-2030
<https://kvalitet.mioa.gov.mk/wp-content/uploads/2024/05/strategija-za-reforma-na-javna-administracija-2023-2030-so-akcziski-plan.pdf>
- Национален акциски план за Партнерство за отворена власт 2024-2026
<https://ovp.gov.mk/wp-content/uploads/2024/02/6.-НОВО-Предлог-НАП-ПОВ-2024-2026-за-Влада.pdf>
- Националната стратегија за развој на социјалните претпријатија во Република Северна Македонија 2021-2027
https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/trud/Strategija_socijalni_pretprijatija_2021_2027.pdf
- Стратегијата за промовирање и развој на волонтерството 2021-2025
https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/trud/Volonterstvo_2021_2025.pdf
- Извештај од скринингот за Северна Македонија - Кластер 1 Фундаментални вредности, Генералниот директорат за со-соседство и преговори за проширување, 24.7.2023 година
https://enlargement.ec.europa.eu/screening-report-north-macedonia_en
- Извештај на Европската Комисија за Северна Македонија за 2024 година
https://mep.gov.mk/data/North%20Macedonia%20report_MK2.pdf
- Насоки на Генералниот директорат за со-соседство и преговори за проширување за ЕУ поддршка на граѓанското општество во регионот за проширување 2021-2027
https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/dg-near-guidelines-eu-support-civil-society-enlargement-region-2021-2027_en
- Извештај за проценка за 2023, Анекс 5 Анализа на Северна Македонија - Насоки на Генералниот директорат за со-соседство и преговори за проширување за ЕУ поддршка на граѓанското општество во регионот за проширување 2021-2027
<https://tacso.eu/wp-content/uploads/2024/02/Annex-5-MK-02.pdf>
- Препорака CM/Rec (2007)14 на Советот на министри до земјите членки за правниот статус на невладините организации во Европа, Стразбур, 10.10.2007, Совет на Европа
<https://rm.coe.int/recommendation-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-l/1680a1f502>
- Кодекс на добри практики за граѓанско учество во процесот на донесување одлуки
<https://rm.coe.int/code-of-good-practice-civil-participation-revised-301019-en/168098b0e2>
- Кодекс на добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики („Службен весник на РМ“ бр.99/11)
https://www.nvosorabotka.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/kodeks_na_dobri_praktiki.pdf
- Правилник за класификација на расходите („Службен весник на РМ“ бр.76/09 и 153/09 и „Службен весник на РСМ“ бр.75/21)
- Извештаи за спроведените мерки и активности од Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор (2022-2024) во 2022 година и 2023 година
<https://nvosorabotka.gov.mk/?q=mk/node/281>
- Анализа на финансиска поддршка на здруженија и фондации од Буџетот на Република Северна Македонија (од 2017 година до прва половина на 2019 година) со Компаративна анализа на моделите за државно финансирање од другите земји и Предлог-модел на Фонд за институционална поддршка на граѓанските организации и ко-финансирање на ЕУ- проектите во Република Северна Македонија, 2020,
<https://nvosorabotka.gov.mk/sites/default/files/ANALIZA%2009.12.2020.pdf>

- Индекс на одржливост на граѓанското општество за Северна Македонија во 2023 година
https://mcms.mk/images/docs/2024/Country_Report_for_2023_MM_in_North_Macedonia.pdf
- Извештај за оцена на правната рамка што ги засега граѓанските организации во Република Северна Македонија - Преглед на клучните измени во законодавството од суштинско значење за подобрување на поволната средина за граѓанското општество, февруари 2021, проект финансиран од Европската Унија „Техничка поддршка за подобрување на овозможувачката околина за граѓанските организации во Република Северна Македонија (договор бр. IPA/2019/413-168)
- Анализа на работата на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество во 2022, Граѓански ресурсен центар, јуни 2023
<https://rcgo.mk/wp-content/uploads/2023/10/17-7-analiza-na-rabotata-na-sovetot-2022.pdf>
- Спроведување на Стратегијата на Владата за соработка со и развој на граѓанското општество 2022-2024 - Извештај за спроведување на активностите, Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС) и Национална фондација за развој на граѓанското општество, Граѓански ресурсен центар Скопје (ГРЦ), март 2025
- Предлог на граѓански организации за итни демократски реформи (2017)
https://epi.org.mk/docs/Predlog_IDR_2017.pdf
- Анализата на јавните политики за средина за вработување во граѓанските организации
<http://konekt.org.mk/blog/wp-content/uploads/2016/01/Analiza-na-javnite-politiki-za-sredina-za-vrabortuvanje-vo-GO.pdf>
- Светски индекс на дарување 2023 година (CAF's World Giving Index 2023)
www.cafonline.org/docs/default-source/updated-pdfs-for-the-new-website/world-giving-index-2023.pdf

